

Publikacija

Legosi imaju stav

Kad bi djeca upravljala svijetom. . . izgradila bi se velika tvornica čokolade; ne bi bilo novaca, nego žetona; bilo bi više učitelja; ne bi bilo siromaha; ljudi koji ne vide dobro dobili bi besplatne naočale; svako dijete u gradu dobilo bi bicikl. . . Ne bi bilo svađa, svi bi bili prijatelji.

Centar za nestalu
i zlostavljano djecu

Projekt financira Europska komisija u okviru programa Erasmus+. Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost Centra za nestalu i zlostavljano djecu. Europska komisija nije odgovorna za upotrebu informacija koje su u njima sadržane.

Publikacija: Legosi imaju stav

Rezultati provedbe i iskustva provedbe

Autori:

Martina Nikolić, mag. psihologije

Marijana Hinek, mag. psihologije, odgajatelj

Katarina Matić, studentica socijalne pedagogije, volonter

Marta Ćurić, studentica prava, volonter

Romana Storjak, studentica psihologije, volonter

Mjesto i godina izdavanja:

Osijek, 2023. godina

Oblikovanje i grafička obrada:

Legosi imaju stav

Europska komisija u okviru programa Erasmus+

Nakladnik:

Centar za nestalu i zlostavljaju djecu, Osijek

Grafička obrada:

Centar za nestalu i zlostavljaju djecu, Osijek

CIP zapis trenutno nije dostupan

Projekt financira Europska komisija u okviru programa Erasmus+. Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost Centra za nestalu i zlostavljaju djecu. Europska komisija nije odgovorna za upotrebu informacija koje su u njima sadržane.

Sadržaj

Uvod prije uvoda	4
Uvod	5
Sudjelovanje u Erasmus programima i vrijednosti EU	9
Gdje se može čuti glas djece i mladih?	11
Vijeća mladih, okrugli stolovi i tribina u prirodi	15
Evaluacija projekta	19
Tko sam ja?	22
Zaključci djece i mladih	24
Tips & tricks za povećanje participacije djece i mladih	27

Uvod prije uvoda

Kroz prvi Erasmus projekt Centra za nestalu i zlostavljanu djecu „Legosi imaju stav“ postigli smo značajne rezultate – povezali smo naše poludnevne boravke, tj. djecu korisnike naših socijalnih usluga (ali i poneke goste) u zajedničkom cilju – povećanju njihove participacije. Ovaj projekt je bio prva prilika mnogoj djeci da javno govore, volonterima da imaju prve medijske istupe, organiziraju različite akcije koje imaju pozitivan značaj za cijelu lokalnu zajednicu.

Edukacije volontera, otvaranje tema značajnih djeci i mladima, kontinuirano ispitivanje potreba i mišljenja djeca i mladih kao i to da osvijeste da je njihov glas važan, uz naše prilagođavanje procedura na način da se u aktivnosti što više uključi glas djece – sažetak su najvažnijih aktivnosti.

Iznimno me veseli što su djeca i mladi uključeni u aktivnosti iskazali i daljnji interes za sudjelovanjem u mjesečnim Vijećima mladih na teme koje su im od značaja, koje sami biraju. Osobno mi je ovaj projekt dodatno naglasio važnost participacije, ali i mogućnosti koje nam stoje na raspolaganju. One ponekad zahtijevaju kreativnost i vrijeme, ali dugoročno osiguravaju rad na vještinama djece i mladih koje su im važne za budućnost koja je pred njima. Zadatak je na nama odraslima da prilagodimo svoj način rada i implementiramo procedure kojima ćemo osigurati da je u naše aktivnosti s djecom i mladima utkan njihov glas, njihove ideje i da radimo na onome što im je važno.

Zvijezde ovog projekta su naša djeca i mladi uključeni u njega. Nadam se da će vam tekst u nastavku biti koristan i zanimljiv, ali i da će vas raznježiti kako je i mene. Ne želim vam kvariti nastavak čitanja ali pred kraj možete pronaći izjave naše djece. Mislim da se velik broj odraslih može postidjeti pred njihovim idejama o tome kako svijet u kojemu žive treba izgledati!

Martina Nikolić, mag. psihologije
Voditeljica projekta

Uvod

U rujnu 2021. godine u Centru za nestalu i zlostavljaju djecu (CNZD) započela je provedba projekta “Legosi imaju stav” (2021-1-HR01-KA154-YOU-000030562) koji se provodio u trajanju od 18 mjeseci. Projekt je odobren od strane Agencije za mobilnost i programe Europske unije, a provodi se u okviru programa Erasmus+, ključna aktivnost 1.: Mobilnost u svrhu učenja za pojedince.

Projekt se provodi u periodu od 1. rujna 2021. godine do 01. ožujka 2023. godine (18 mjeseci). Cilj projekta je unaprjeđenje usluga mentalnog zdravlja prema djeci i mladima u sustavu socijalne skrbi kroz povećanje njihove participacije te senzibilizacija javnosti i donositelja odluka o problemima s kojima se mladi suočavaju djeca i mladi uključeni u sustav socijalne skrbi.

Specifični ciljevi projekta

- Razvijanje znanja i vještina mladih radi kvalitetne provedbe projekta.
- Uspostavljanje sustava participacije djece i mladih koji koriste usluge i programe CNZD-a provedbom kreativnih i inovativnih metoda.
- Senzibilizacija javnosti i donositelja odluka za probleme s kojima se suočavaju mladi kroz informiranje i dijalog.

Ciljane skupine projekta

- Djeca i mladi korisnici socijalnih usluga i programa CNZD-a te bivši korisnici koji su završili s tretmanom, u dobi od 13 do 30 godina.
- Mladi volonteri CNZD-a, u dobi od 16 do 30 godina, bez obzira na spol i obrazovanje.
- Donositelji odluka - predstavnici raznih organizacija koje kreiraju politike za mlade, provode aktivnosti za mlade i donose odluke koje se tiču mladih.

Kroz ovaj projekt želimo postići povećanje participacije djece i mladih uključenih u usluge i programe Centra za nestalu i zlostavljaju djecu, a posljedično i povećanje kvalitete života kod uključene djece i mladih. S potrebama i stavovima djece i mladih koji se nalaze u ranjivim situacijama će biti upoznati donositelji odluka na lokalnoj i regionalnoj razini i to smatramo prilikom za unaprjeđenje njihovih politika za mlade. Radi se na razmjeni dobrih praksi na području različitosti i inkluzije, digitalnih kompetencija, usluga mentalnog zdravlja, participacije, održivosti i socijalnog poduzetništva.

Projekt je zamišljen na način da mladi rade s mladima i volonteri su u njemu pokretačka snaga. Njima za podršku su uvijek na raspolaganju stručnjaci Centra. Povratne informacije od sudionika su pozitivne i djeca i mladi koji su u njemu sudjelovali iskazuju velik interes za nastavkom aktivnosti!

Mladi korisnici i volonteri CNZD-a osmišljavali su i provodili projektne aktivnosti te su razvijali

svoje organizacijske vještine, kreativnost i inovativnost, samopouzdanje, samostalnost, timski rad, toleranciju, a ujedno su se aktivnije uključili u društvo i stekli dodatne vještine u provedbi neformalnih oblika učenja. Mladi su stekli iskustvo i kompetencije koje će im pomoći prilikom zapošljavanja u budućnosti, posebice digitalne kompetencije, znanje engleskog jezika i vještine rada s mladima te su dobili mogućnost svoje kompetencije pratiti putem Youthpass, Europass, potvrda o kompetencijama stečenim kroz volontiranje i potvrda o volontiranju. Sudionici projekta su se upoznali i s provedbom projekta i projektnim menadžmentom te su na osnovu toga stekli i više znanja kako bi i dalje mogli nastaviti s osmišljavanjem novih ideja i projekata.

Uspostavljanje sustava participacije mladih koristi im i u daljnjem aktivnom uključivanju u društvo i boljem razumijevanju demokratskih procesa te europskih vrijednosti. Stečenim znanjima, iskustvima i kompetencijama mladi povećavaju svoju zapošljivost. Unutar organizacije su se kroz projekt revidirali interni protokoli i pravilnici sukladno potrebama korisnika i mogućnostima organizacije, došlo je do poboljšanja načina rada i do kreiranja dobre prakse u radu s korisnicima što jednako koristiti i organizaciji, ali i njenim korisnicima. Organizacije i donositelji odluka kroz ovaj su projekt dobili pristup informacijama od strane mladih što doprinosi smanjenju stigmatizacije djece i mladih s problemima mentalnog zdravlja te senzibilizaciji javnosti. Sve navedeno je doprinijelo održivosti naše organizacije i drugih organizacija koje pružaju slične usluge djeci i mladima, kao i povećanju mogućnosti za stalnije financiranje kvalitetnih usluga. CNZD u svoj svakodnevni rad uključuje korisnike

s manje mogućnosti i kroz ovaj projekt korisnici, djeca i mladi su dobili podršku na način koji je za njih primjeren i nastojalo se uključiti ih ravnopravno u sve aktivnosti.

U sklopu projekta smo otvorili račune na dvije društvene mreže – Instagram i TikTok račun putem kojih smo javnost izvještavali o rezultatima projekta na način pristupačan i zanimljiv mladima. Neki od materijala su obavljani i na Youtube kanalu Centra za nestalu i zlostavljanu djecu.

Aktivnosti koje se provode u sklopu projekta uključuju:

- edukaciju volontera – mladi voditelji radionica i online ambasadori
- organiziranje i provedbu tematskih radionica
- organiziranje i provedbu vijeća mladih
- tribinu u prirodi
- okrugle stolove s donositeljima odluka u 5 mjesta diljem istočne hrvatske
- konferenciju o participaciju djece i mladih u sustavu socijalne skrbi u RH.

Kroz projekt koristimo:

- **neformalne metode učenja** koje će se provoditi kroz projekt su neformalne edukacije mladih korisnika i volontera putem kojih će se na interaktivan način poučavati mlade uključujući teorijski i iskustveni dio
- **zelene prakse** kojima želimo smanjiti štetne utjecaje na okoliš pa tako potičemo korištenje javnog prijevoza, recikliranje materijala i slično
- **radimo na usavršavanju engleskog jezika** jer se i objave prevode za društvene mreže.

Projektom „**Legosi imaju stav**“ podupire se osobni razvoj mladih ljudi (korisnika i volontera CNZD-a), održivost organizacije uspostavljanjem procedura i uvođenjem metoda za povećanje participacije djece i mladih te se uspostavlja dijalog s donositeljima odluka, a projektne aktivnosti pridonose socijalnoj koheziji i smanjenju diskriminacije, potiču se inovativne metode koje će predlagati i osmišljavati sami mladi, a također će kroz projekt mladi razvijati svoja znanja i vještine kako bi aktivno sudjelovali u donošenju odluka i demokratskim procesima. Projekt provode mladi te na taj način pomažu drugim mladima. Projektom se potiče aktivno sudjelovanje mladih te mobilnost u svrhu neformalnog učenja kroz povećanje participacije i upoznavanjem s mogućnostima Erasmus programa te vrijednostima Europske unije, što je jedan od posebnih ciljeva programa. Može se zaključiti da se projektom podupiru aktivnosti koje se podupiru i Erasmus+ programima. Svojim doprinosom, mladi će posredno jačati kapacitete organizacijete suradnju, kreativnost, inovativnost

organizacije, kao i politike u području mladih s obzirom da će svoje zaključke javno iznositi i predstavljati donositeljima odluka. Projektom se u najvećem dijelu doprinosi ostvarivanju sljedećih ciljeva aktivnosti sudjelovanja mladih: pružanje mladima mogućnosti da se uključe i nauče sudjelovati u civilnom društvu, okupljanje mladih ljudi i donositelja odluka na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i transnacionalnoj razini i/ili doprinos dijalogu EU-a s mladima. Uspostavljanjem sustava unutarna naše organizacije putem kojeg će se mlade uključiti u participaciju bez obzira na njihove smanjene mogućnosti, kroz osmišljavanje i provedbu primjerenih metoda putem kojih će korisnici usluga participirati (iskazivanje mišljenja, razmjena mišljenja i iskustava kroz radionice, online sastanke Vijeća mladih te kreiranje sadržaja), projekt “Legosi imaju stav” doprinosi povezivanju mladih i donositelja odluka na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. Osim navedenih aktivnosti, doprinosi cilju Erasmus programa te provedbi Dijaloga EU-a s mladima, posebice što se tiče područja mentalnog zdravlja mladih i zadovoljstva sustavom socijalne skrbi. Mladi na taj način sami sudjeluju u oblikovanju društva u kojem žive te osvještavaju načine na koje mogu aktivnije sudjelovati u demokratskim procesima. Korištenjem online alata, ali i osmišljavanjem materijala te medijske kampanje, mladi razvijaju svoje vještine digitalne i medijske pismenosti što povećava njihovu kritičnost i osvještava načine na koje se mogu prepoznati dezinformacije, lažne vijesti i propaganda.

Aktivnosti koje su planirane u okviru Erasmus+ oslanjaju se na aktivnosti koje djelatnici CNZD-a uobičajeno provode, no iziskivale su dodatno vrijeme, trud i vještine svih koji sudjeluju u projektu. Centar se bavi pružanjem socijalnih

usluga djeci i mladima u riziku i s problemima u ponašanju tako da je mladim korisnicima pružio informacije o provedbi Erasmus+ aktivnosti i potaknuo ih na prijavu za aktivnije sudjelovanje u programu. S obzirom da se velik broj volontera uključuje u volonterski program Centra, i njima su distribuirane informacije o mogućnosti sudjelovanja u programu, a očekivani veliki interes mladih volontera iz lokalne zajednice se pokazao takvim i u praksi. Nakon odabira sudionika, organizirao se pripremni sastanak sa svim sudionicima, edukacija i oformljivanje timova. Djelatnici su organizirali upoznavanja korisnika i djelatnika po poludnevnim boravcima te su supervizirali mlade volontere u provedbi ostalih aktivnosti i pružali im potrebnu pomoć. Ono što se smatralo da će biti najizazovnije je

bilo uspostavljanje Vijeća mladih te održavanje kontinuiranih sastanaka Vijeća na kojima su sudjelovali korisnici socijalnih usluga i volonteri se u praksi nije pokazalo posebno izazovnim područjem, naravno uz implementaciju nekih novih procedura. Ostale aktivnosti koje doprinose većoj zaštiti djece i mladih te promicanju europskih vrijednosti i primjera dobrih praksi u radu s djecom i mladima Centar već provodi kontinuirano te su se neometano koristile s mladima organiziranju okruglih stolova i promociji projekta.

Sudjelovanje u Erasmus programima i vrijednosti EU

Erasmus je program kojim se podupiru obrazovanje, osposobljavanje, sport i mladi u Europi. Neki od prioriteta Erasmus programa su socijalna uključenost, digitalna tranzicija (koja je i jedno od područja rada Centra za nestalu i zlostavljanu djecu) i promicanje sudjelovanja mladih u demokratskom životu. Erasmus podupire mogućnosti za mobilnost i suradnju za: visoko obrazovanje, strukovno obrazovanje i osposobljavanje, školsko obrazovanje (uključujući i predškolsko obrazovanje), obrazovanje odraslih i sport.

Europska unija za svoju misiju ima omogućiti svakom građaninu priliku da nauči barem dva strana jezika. Jedan od posebnih ciljeva Programa je i poticanje učenja jezika i jezičnih raznolikosti. Što se tiče jednakosti i uključivanja, cilj je programa Erasmus+ promicati jednakost i uključivanje olakšavanjem pristupa sudionicima koji dolaze iz nepovoljnijih sredina i koji imaju manje mogućnosti u usporedbi s vršnjacima u svim slučajevima kada takva situacija ograničava ili sprječava sudjelovanje u transnacionalnim aktivnostima iz razloga poput: invaliditeta (tj. sudionici s posebnim potrebama), osobe s poteškoćama u školovanju (osobe koje rano napuštaju školovanje; niskokvalificirane odrasle osobe; mladi ljudi s lošim rezultatima

u školi), ekonomskih prepreka (osobe s niskim standardom života, niskim prihodima, ovisni o sustavu socijalne skrbi ili beskućnici; mladi ljudi koji su dugoročno nezaposleni ili siromašni; osobe koje su u dugovima ili imaju financijskih problema), kulturoloških razlika (useljenci ili izbjeglice ili osobe podrijetlom iz obitelji useljenika ili izbjeglica; pripadnici nacionalnih ili etničkih manjina; osobe koje imaju poteškoće s jezičnom i kulturološkom prilagodbom; zdravstvenih problema: osobe s kroničnim oboljenjima, teškim bolestima ili psihijatrijskim oboljenjima), socijalnih prepreka (osobe koje su žrtve diskriminacije, osobe s ograničenim društvenim vještinama i asocijalnim ili rizičnim ponašanjem; osobe u opasnim situacijama; (bivši) zločinci; (bivši) ovisnici o drogama ili alkoholu; mladi i/ili samohrani roditelji; siročad), zemljopisnih prepreka (ljudi iz udaljenih ili ruralnih područja; ljudi koji žive na malim otocima ili u perifernim regijama; ljudi iz problematičnih gradskih zona; ljudi iz udaljenih područja).

Erasmusom upravljaju Europska komisija, Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizualnu politiku i kulturu, niz nacionalnih agencija u državama sudionicama u programu i niz nacionalnih ureda u nekim partnerskim državama. Svrha programa Erasmus+ je podržati napore država sudionica u programu da učinkovito iskoriste potencijal europskog talenta i socijalnog kapitala za cjeloživotno učenje, povezivanjem potpore formalnom i neformalnom učenju u područjima obrazovanja, osposobljavanja i mladih.

Sudjelovanje u Erasmusu je moguće ovisno o dva čimbenika, a to su da li se prijavljujete u ime organizacije ili kao pojedinac i o tome koja je zemlja vaše organizacije ili koja je vaša matična zemlja. Ako je projekt odabran, organizacija

podnositeljica postaje korisnik bespovratnih sredstava programa Erasmus+. Korisnici potpisuju ugovor o dodjeli bespovratnih sredstava ili ih se obavještava o odluci o bespovratnim sredstvima na temelju koje imaju pravo na dobivanje financijske potpore za provedbu projekta

U području mladih programom Erasmus+ podupiru se sljedeće glavne aktivnosti:

- mobilnost za mlade i osobe koje rade s mladima kojom se promiču razmjene mladih
- Europska volonterska služba
- mobilnost osoba koje rade s mladima u suradnji s partnerskim državama u susjedstvu EU-a

- projekti za jačanje sposobnosti u području mladih kojima se promiče suradnja
- aktivnosti mobilnosti koje vrše pozitivan utjecaj na kvalitativan razvoj rada s mladima, politika za mlade i sustava za mlade
- priznavanje neformalnog obrazovanja u partnerskim državama, a posebice u afričkim, karipskim i pacifičkim (AKP) te azijskim i državama Latinske Amerike
- sudjelovanje mladih ljudi i organizacija mladih iz partnerskih država u susjedstvu EU-a u strukturiranom dijalogu o mladima kroz njihovo sudjelovanje u međunarodnim sastancima, konferencijama i događajima koji promiču dijalog mladih ljudi i donositelja odluka.

Gdje se može čuti glas djece i mladih?

Već od najranije dobi djeca smijehom pokazuju svoje veselje i zadovoljstvo, plakanjem pokazuju tugu, usamljenost ili frustraciju, mrštenjem ukazuju na neugodu. Stoga, sasvim je jasno da djeca vrlo rano počinju misliti, osjećati, zapažati, pa i komunicirati – riječima, ali i gestama i izrazima lica. Dakle, književnik Hrvoje Hitrec doista je bio na dobrom tragu kad je u svom poznatom djelu „Smogovci“ rekao: „Oni su mali, ali su veliki...“. Često možemo čuti i uzrečicu da „na mladima svijet ostaje“ ili „mladi su budućnost“, što stavlja itekako veliku odgovornost i pridaje veliko značenje našim mlađim dijelovima zajednice. Stoga, ne bi li onda bilo sasvim logično i da ti naši „mali“, odnosno naši „nositelji svijeta i budućnosti“, sudjeluju u mnogim razgovorima koji oni „veliki“ vode upravo o njima – „malima“? Mladi su zapravo – naša sadašnjost!

O djeci i mladima govori se u mnogim državnim tijelima i civilnim udrugama, u postupcima donošenja i izmjene propisa te kroz njihovu primjenu. Raspravlja se o mnogim problemima i izazovima s kojima se susreću upravo djeca i mladi u svojim životima i svakodnevnim aktivnostima – u obitelji, u školi, na internetu, u igri – i o svim načinima na kojima bi se problemi i poteškoće

mogli prevenirati s ciljem osiguravanja mirnog i bezbrižnog djetinjstva i mladosti.

Tako se pitanjem donošenja i izmjena propisa koji se odnose na djecu i mlade bave primjerice:

- **Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike**, i to osobito **Uprava za obitelj i socijalnu politiku**, čiji je zadatak, između ostalog, izrada nacрта prijedloga zakona i drugih propisa i poduzimanje mjera usmjerenih podizanju kvalitete života i obitelji¹;
- **Hrvatski sabor** kao zakonodavno tijelo nadležno za izmjenu Ustava Republike Hrvatske, donošenje zakona i ostalih podzakonskih akata, i to uz **pomoć Odbora za obitelj, mlade i sport**, unutar čijeg djelokruga rada spadaju i posebna zaštita djece i materinstva i mladih, kvaliteta života mladih i njihovo sudjelovanje u svim djelatnostima društva te zaštita djece i mladih od svih oblika ovisnosti²;
- kao svojevrsno neovisno i samostalno nadzorno tijelo djeluje i **Pravobranitelj za djecu**, sa zadaćom praćenja usklađenosti zakona i drugih propisa u Republici Hrvatskoj u području zaštite prava i interesa djece s Ustavom Republike Hrvatske, Konvencije o pravima djeteta i drugih relevantnih propisa unutarnjeg i međunarodnog prava, poticanja djece i mladih na izjašnjavanje te predlaganja mjera za povećanje njihovog utjecaja u društvu, ali i podnošenje prijave nadležnom državnom odvjetništvu i upozoravanje nadležnog centra za socijalnu skrb u slučaju da je neko dijete izvrgnuto tjelesnom ili duševnom nasilju, spolnoj zloporabi,

¹ <https://mrosp.gov.hr/o-ministarstvu/uprava-za-obitelj-i-socijalnu-politiku/11911>

² <https://www.sabor.hr/hr/radna-tijela/odbor-za-obitelj-mlade-i-sport-10-saziv-hrvatskoga-sabora>

zlostavljanju ili izrabljivanju, zanemarivanju ili nehajnom postupanju³;

- **Hrvatski zavod za socijalni rad**, tijelo koje je preuzelo poslove centra za socijalnu skrb, odnosno javna ustanova koju osniva Republika Hrvatska za poslove socijalne skrbi, dok dosadašnji centri za socijalnu skrb djeluju kao područni uredi Zavoda.⁴

Međutim, osim javnih tijela i ustanova koje osniva Republika Hrvatska ili Hrvatski sabor, u raspravi o djeci i mladima i njihovoj dobrobiti sudjeluju i mnoge nevladine organizacije.

Tako, primjerice, upravo **Centar za nestalu i zlostavljanu djecu** već šesnaest godina djeluje u području zaštite djece od zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja putem interneta, a to čini kroz psihosocijalnu podršku djeci i njihovim obiteljima, radionice socijalnih i komunikacijskih vještina, pomoć i podršku u obrazovanju te suradnju s roditeljima, nastavnim i stručnim osobljem te relevantnim institucijama.⁵

Iz navedenog je, dakle, vidljivo da se društvo i relevantne organizacije, bile one državne ili civilne, nastoje u velikoj mjeri baviti pitanjem zaštite i promicanjem prava djece. Taj se sustav iz dana u dan razvija i napreduje. Međutim, sasvim je logično da se postavlja pitanje jesu li djeca samo pasivni sudionici takvog sustava? Jesu li djeca samo tema ili i aktivni sudionici rasprave? Ako su djeca i mladi samo tema rasprave, je li to dovoljno za sveobuhvatnu zaštitu njihovih prava? Ako su djeca i mladi ujedno i aktivni sudionici, kako i gdje se može čuti njihov glas?

³ <https://dijete.hr/hr/pravobranitelj/sto-i-kako-radi-pravobraniteljica/>

⁴ Statut Hrvatskog zavoda za socijalni rad, NN 134/2022

⁵ <https://cnzd.org/o-nama/#1604050931676-bfc74225-203e>

⁶ https://cnzd.org/2021/09/legosi_imaju_stav/

Upravo Centar za nestalu i zlostavljanu djecu kroz svoj projekt „**Legosi imaju stav**“ nastoji potaknuti mlade koji koriste usluge i programe Centra na participaciju u sustavu socijalne skrbi, dakle ne samo kao korisnike, već i kao kreatore sustava kroz sudjelovanje, te senzibilizirati javnost i donositelje odluka o problemima s kojima se suočavaju djeca i mladi uključeni u sustav socijalne skrbi.⁶ Na taj način, sudjelovanjem u **radionicama u poludnevnim boravcima** Centra te **organiziranim Vijećima mladih** organiziranih u sklopu projekta, djeca i mladi dobivaju priliku razviti znanja i vještine **odgovornog postupanja na internetu, kritičkog razmišljanja, komunikacije s vršnjacima i odraslima**, i mnoge druge, a time **formirati svoj stav** o temama koje su im bitne, ali i **svoj stav izreći na glas**. Djeci i mladima tako se daje platforma gdje mogu sudjelovati i biti **aktivni sudionici stvaranja sustava** koji je namijenjen upravo njima i time ga poboljšati za sebe, ali i za one koji će nakon njih biti korisnici usluga i sadržaja Centra i ostalih organizacija iz sustava socijalne skrbi.

Upravo je zato važno podsjetiti se navoda iz uvoda ovog teksta. Važno je djecu i mlade promatrati ne samo kao dio društva o kojem brinemo i kojeg štitimo, već kao dio društva koji učimo brinuti i koje učimo kako se zaštititi. Nije dovoljno samo razgovarati o djeci i mladima, već je potrebno razgovarati s **njima**; osigurati im platformu na kojoj će se njihov glas doista čuti. Kako bi djeca i mladi mogli aktivno sudjelovati u kreiranju sustava socijalne skrbi i socijalne politike, potrebno je prije svega stvoriti adekvatnu strukturu te im dati mogućnost sudjelovanja:

- u savjetodavnim tijelima, primjerice različitim vijećima i savjetima mladih na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini;
- u radnim skupinama, primjerice skupinama za izradu različitih strategija napretka te skupinama za izradu prijedloga dokumenata te
- na sastancima koje vode odrasli, primjerice roditelji, učitelji, nadležna tijela lokalne i regionalne samouprave.⁷

Na odraslima je, dakle, da osmisle strategiju uključivanja mladih u „poslove odraslih“, i to na zanimljiv i inkluzivan način, ali sa što vjerodostojnijim prikazom procesa.

U tom pogledu, valja primijetiti da je ovakav projekt sjajan uvod u veliku priču koja tek čeka svoj vrhunac. Mnoga tijela trebala bi tako krenuti smjerom uključivanja djece i mladih u svoje rasprave - primjerice, kroz radionice i razne okrugle stolove u **školama, gradskim, županijskim i državnim odborima i tijelima**, dakle počevši od **lokalne**, odnosno **regionalne** razine, pa do **nacionalne**. Naši najmlađi članovi zajednice tako bi dobili priliku **izravno utjecati na razvoj sustava socijalne skrbi kroz dijalog s odraslima**. Nadalje, mogu naučiti kako izgleda savjetodavni postupak, koja su relevantna tijela te kako funkcionira postupak donošenja relevantnih propisa, kako formulirati i prezentirati svoje stavove, ali, ono bitnije, reći što ih muči, objasniti s kakvim se poteškoćama suočavaju, ali i **prezentirati potencijalna rješenja**.

Drugim riječima, mladima je potrebno osigurati jedan **poseban sustav participacije** u kojem će postojati zadaće i raspodjela poslova, primjerice mogućnost **sastavljanja i izlaganja ideja i programa**, mogućnost **međusobne, ali i rasprave s odraslima**, mogućnost **glasovanja**, odnosno **donošenja odluka**. Na taj način djeca već u ranoj dobi uče o **temeljnim načelima demokratskog društva**. Jasno, potrebno je osigurati i adekvatno sudjelovanje odraslih i kroz **stručnu i emocionalnu podršku i vodstvo**, kroz participaciju roditelja, učitelja, psihologa, socijalnih radnika i ostalih stručnih suradnika, te **adekvatne materijale i pripremu za rad**. Osim toga, važno je **mladima dati do znanja da su njihova mišljenja važna**, da ih **odrasli predano slušaju** te da zaista **igraju veliku ulogu** i da **svojom participacijom doista doprinose**, odnosno da njihova **participacija nije samo formalnost**.⁸

Kroz odrastanje i intenziviranje životnih izazova, čovjek često izgubi doticaj sa svijetom djece i mladih. Odrastao se čovjek više ne igra, ne ide u školu, ne prati trendove, ne zna čime se mladi bave i što im je u tom trenutku fokus zanimanja. Takav generacijski jaz, osobito onaj u pogledu digitalizacije, može u sebi skriti brojne opasnosti za mlade kojih odrasli naprosto nisu svjesni pa tako ne mogu ni adekvatno reagirati i spriječiti negativne posljedice takvih opasnosti. Kako bi se takav scenarij izbjegao, odrasli moraju biti u konstantnoj komunikaciji s mladima, ali i biti kreativni u osmišljanju mladima zanimljivijeg pristupa. Odrasli članovi naše zajednice kroz dijalog s mladima u savjetodavnim tijelima i okruglim stolovima, organiziranih unutar vlastitog djelokruga, tako bi iz prve ruke mogli

⁷ Borić, I., Mataga Tintor, A., Osmak Franjić, D., Smjernice za sudjelovanje djece i mladih u savjetodavnim tijelima, radnim skupinama i na sastancima, Zagreb, studeni 2021.

⁸ Borić, I., Mataga Tintor, A., Osmak Franjić, D., Smjernice za sudjelovanje djece i mladih u savjetodavnim tijelima, radnim skupinama i na sastancima, Zagreb, studeni 2021.

steći uvid u kojem smjeru je potrebno dalje postupati sa svrhom postizanja onog najvažnijeg cilja – dobrobiti i najboljeg interesa djece i mladih, a time i osigurati provedbu i usklađenost postupanja s odredbama Konvencije o pravima djeteta.

Osim toga, važan aspekt prilikom odlučivanja o mladima je i senzibilizacija javnosti, odnosno upoznavanje društva, a osobito onog dijela društva koji je u najbližem kontaktu s djecom, dakle roditelja, odgajatelja, učitelja i mnogih drugih, o problemima s kojima se djeca i mladi suočavaju u svojoj svakodnevici i o njihovoj mogućnosti utjecanja na pozitivne promjene.

Zaključno, kako je i ranije rečeno, točno je da je svijet ostaje na mladima, no tada je zaista i samo po sebi jasno da je na odraslima da svojim postupcima i brigom osiguraju da mladima ostane bolji svijet, da u sadašnjosti naprave sve što mogu po tom pitanju. Jučer je netko brinuo za nas danas, stoga je jedino ispravno i da mi danas brinemo za one koji ostaju sutra.

Vijeća mladih, okrugli stolovi i tribina u prirodi

Kao što je ranije navedeno, u sklopu projekta organizirana su **Vijeća mladih**. Ono što se smatralo da će biti najizazovnije je bilo uspostavljanje Vijeća mladih te održavanje kontinuiranih sastanaka Vijeća na kojima su sudjelovali korisnici socijalnih usluga i volonteri se u praksi nije pokazalo posebno izazovnim područjem, naravno uz implementaciju nekih novih procedura.

Ideja nam je bila postići uspostavljanje Vijeća mladih te održavanje kontinuiranih sastanaka Vijeća na kojima će sudjelovati korisnici socijalnih usluga i volonteri da bi se na taj način unaprijedila participacija mladih. Njima smo također željeli postići informiranje i umrežavanje mladih te izradu zaključaka mladih.

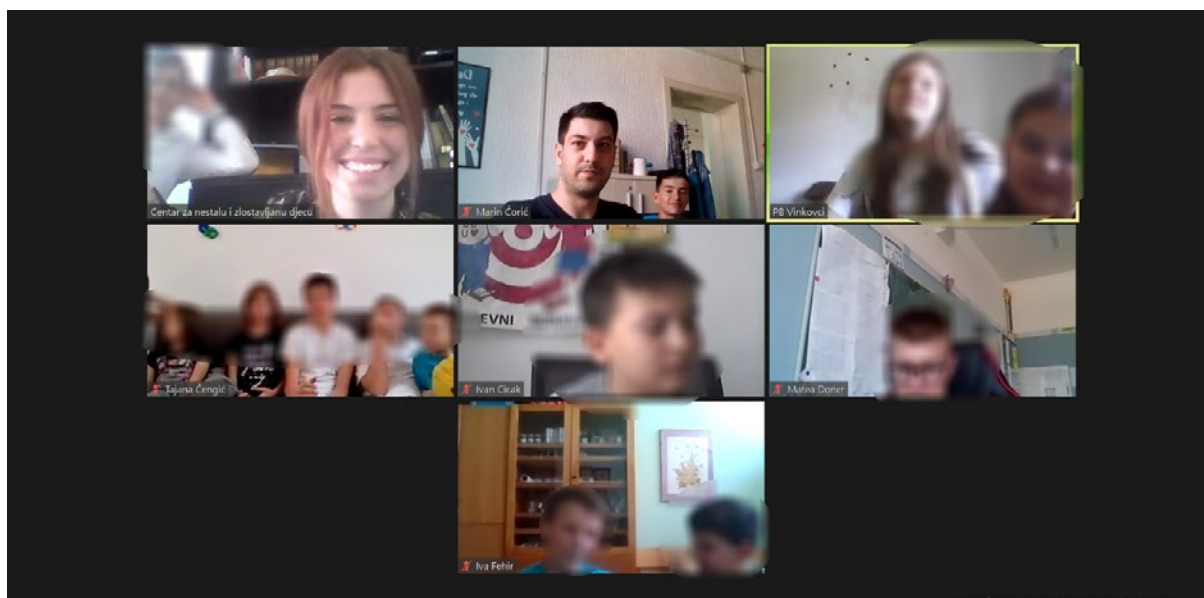
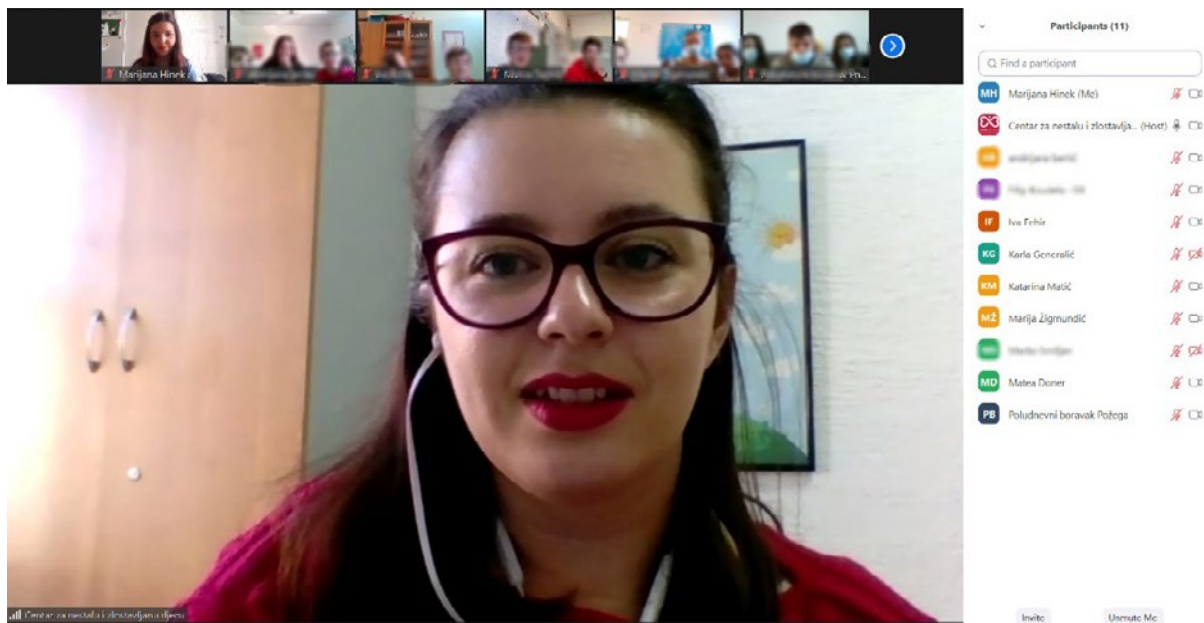
Prema dogovoru s djecom i odgajateljima iz poludnevničkih boravaka, dogovoren je fiksni termin za održavanje Vijeća mladih - zadnje srijede svakog mjeseca, u 11:00 sati. To je omogućilo planiranje aktivnosti provedbe radionica, doprinijelo predvidljivosti, ali i olakšalo organizaciju same aktivnosti.

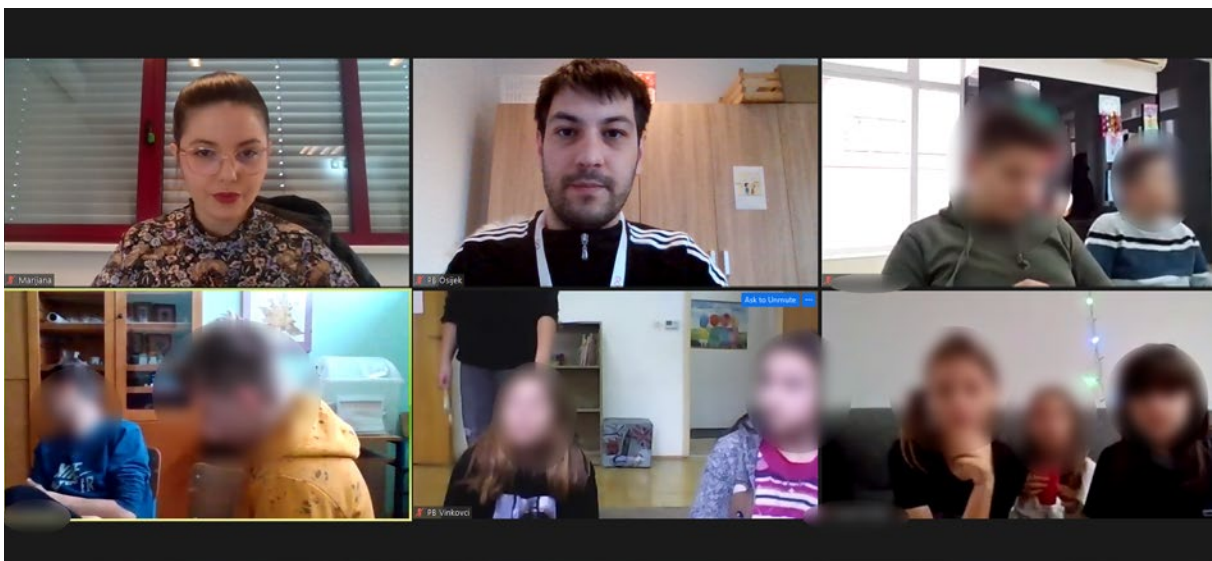
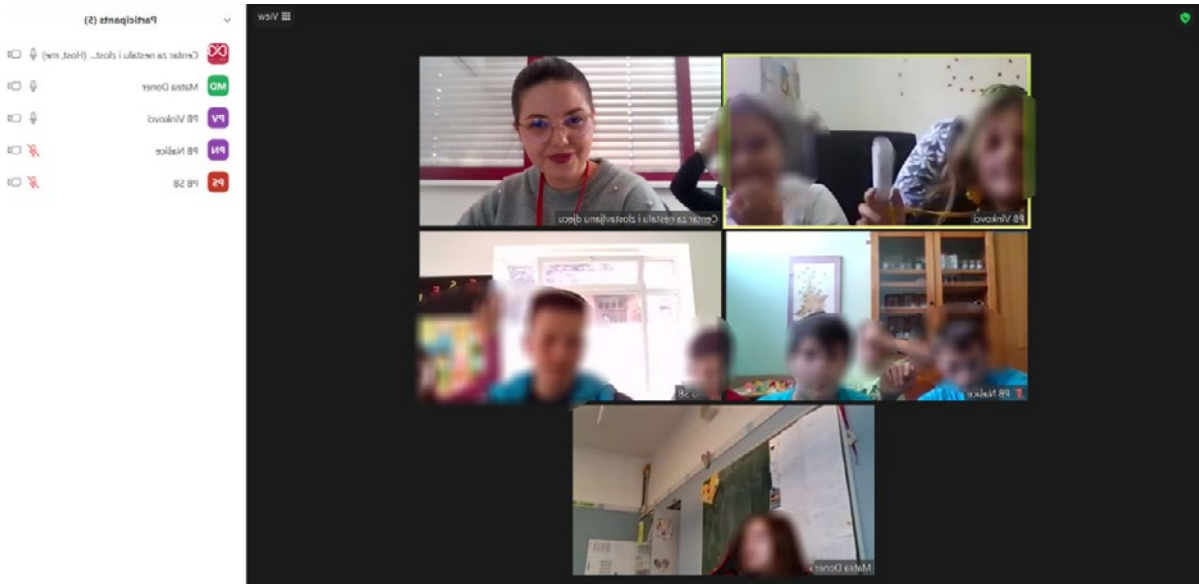
Kako izgledaju naša Vijeća mladih u 7 koraka:

1. Odgajateljima se dan prije održavanja Vijeća mladih pošalje link za Zoom sastanak s podsjetnikom za sutrašnje Vijeće.
2. Voditeljica bi sudionike, nakon pozdravne riječi, upoznala s rezultatima upitnika kojim su se ispitivale potrebe, mišljenja i stavovi korisnika (IPMISK). Taj im je upitnik obično, preko njihovih odgajatelja, prosljedila sredinom mjeseca te ih zamolila da ga ispune do idućeg Vijeća mladih. S obzirom da su korisnici u jednom od pitanja istog imali mogućnost glasati za temu radionica koje će se održavati u idućem mjesecu, odmah bi se izložilo i koja je tema prikupila najviše njihovih glasova.
3. Slijede prezentacije i zaključci radionica koje su provedene u mjesecu održavanja tog Vijeća mladih.
4. Zajednička rekapitulacija svega rečenog.
5. Voditeljica bi sudionicima potom rekla kako će im po završetku sastanka poslati potpisne liste i evaluacije za isti (u formi Google obrazaca). Potpisne bi liste potom ispunjavali odgajatelji, a evaluacije korisnici svih, u sastanak uključenih, poludnevničkih boravaka.
6. Još jedan podsjetnik na temu radionica u idućem mjesecu (sukladno rezultatima IPMISK upitnika).
7. Voditeljica se svim sudionicima zahvaljuje na sudjelovanju.

Kako je to izgledalo u praksi?

Slijedi par slika kojima ćemo vam to pokušati dočarati, ali vjerujte da je iskustvo bilo nezaboravno i teško ga je prenijeti slikom!

Okrugli stolovi su za cilj imali informiranje i senzibilizacija donositelja odluka o problemima mladih. Na njima su sudjelovali mladi te donositelj odluka ali i zainteresirana javnost i volonteri. Metode koje smo koristili su bile prezentacije i diskusije. Okrugli stolovi su održani u čak 5 mjesta – Osijeku, Našicama, Slavanskom Brodu, Vinkovcima i Virovitici.

Kroz aktivnosti projekta kao što je Okrugli stol otvorio se prostor za dijalog između mladih i donositelja odluka na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini te su mladi svojim prijedlozima doprinijeli kapacitetima na razini organizacije i unaprjeđenju sustava socijalne skrbi. Projektne aktivnosti osmišljene su s ciljem povećanja participacije mladih, što podrazumijeva i informiranje donositelja odluka o mišljenjima, stavovima i prijedlozima djece i mladih koji participiraju.

Ukupno je organizirano 5 okruglih stolova i zabilježeno je sudjelovanje 139 sudionika – djece i mladih, donositelja odluka, zainteresirane

javnosti i djelatnika CNZD-a. Neki sudionici su sudjelovali na više okruglih stolova pa je tako ukupni broj potpisa na potpisnim listama 153. Provedene su evaluacije svakog okruglog stola.

Tribina u prirodi je za cilj imala informiranje i umrežavanje mladih te razvijanje znanja i vještina o ekologiji i održivosti. Na njoj su sudjelovali mladi korisnici i volonteri, a metode koje smo koristili su radionice, diskusije i izrada sadržaja. Naša tribina u prirodi održana je dana 01. srpnja 2022. godine u Kopačkom ritu.

Na Tribini je sudjelovalo ukupno 72 sudionika – mladih korisnika, volontera i djelatnika CNZD-a iz svih poludnevnih boravaka Centra.

Organizirana je radionica s ciljem razvijanja znanja i vještina o ekologiji i održivosti te razgledavanje Kopačkog rita brodom uz stručnu pratnju.

Na Tribini u prirodi je održano i Vijeće mladih, a odrađena je i evaluacija Tribine u prirodi!

Evaluacija projekta

Van svakodnevnih pozitivnih povratnih informacija djece i mladih o sadržaju i izvedbi projekta, bilo nam je važno provesti završnu evaluaciju istog. U nastavku slijedi malo matematike, a puno vrijednih informacija, u sklopu „Izvešća o rezultatima završne evaluacije projekta Legosi imaju stav.“

Evaluaciju je ispunilo ukupno 34 korisnika svih poludnevnih boravaka Centra za nestalu i zlostavljana djecu (Osijek, Podgorač, Virovitica, Vinkovci, Požega, Našice i Slavonski Brod).

U prvom su pitanju upitnika korisnici imali priliku **ocijeniti čitav projekt**. 64,7% korisnika projekt je ocijenilo ocjenom izvrstan. 17,6% korisnika projektu je dalo ocjenu vrlo dobar, a 14,7% ocjenu dobar. Jedan je sudionik projekt ocijenio ocjenom dovoljan. Niti jedan sudionik projektu nije dao nedovoljnu ocjenu.

U sljedećem su pitanju evaluacije korisnici, na skali od 1 (*Uopće nije bilo korisno*) do 5 (*Bilo je iznimno korisno*) trebali procijeniti **koliko je sudjelovanje u projektu bilo korisno za njih**. Polovica korisnika (njih 17) navela je kako je sudjelovanje u projektu bilo iznimno korisno za njih (dali ocjenu pet). 10 sudionika korisnosti projekta dalo je ocjenu vrlo dobar, četvero ocjenu dobar te troje ocjenu dovoljan. Niti jedan sudionik nije smatrao da sudjelovanje u projektu za njega/nju uopće nije bilo korisno (ni ovdje nema niti jedne ocjene nedovoljan).

Više je od polovice sudionika **zanimljivost projekta** ocijenilo ocjenom izvrstan (52,9%). 29,4% sudionika zanimljivost projekta ocijenilo je ocjenom vrlo dobar te po 8,8% sudionika ocjenom dobar i ocjenom dovoljan.

85,3% korisnika izrazilo je **želju da se Vijeća mladih nastave održavati i dalje**. Njih 14,7% ne žele nastavak održavanja Vijeća mladih.

Na pitanje „**Što vam se posebno sviđjelo?**“ daju odgovore poput: *sve; radionice; vijeća mladih; teme; druženje; Sviđjelo mi se što smo imali ta Vijeća mladih i što smo mogli upoznati drugu djecu; Sviđjelo mi se to što je bilo zanimljivo i što smo išli kuglati; radionice i aktivnosti; Kad smo razgovarali o raznim zanimljivim temama; pričanje o nogometu; To što smo jako puno razgovarali; Nacin predstavljanja; Pa druženje s ostalim poludnevnima.*

Na pitanje „**Što vam se nije sviđjelo? Što je moglo biti bolje?**“ korisnici su davali odgovore poput: *ništa; Sve mi se sviđjelo; Što smo izgubili puno vremena na to; Moglo bi biti bolje da su češće; Puno ostalih ne sudjeluje; Djeca premalo sudjeluju, trebali bi više dizati ruke i javljati se; Sve je bilo super; Prezentiranje, komunikacija; Trajanje sastanaka.*

Jedno je od pitanja evaluacije bilo i: „**O čemu biste voljeli čuti više u budućnosti?**“. Neki su od odgovora korisnika na ovo pitanje bili: o nogometu; o sportu; *Ničemu; video igre; volio bi da pričamo o nogometu i da igramo svi nogomet; o prehrani; O kuhanju i o sportu; O računalima i it tehnologiji; o atletici ,o plesu ,o treningu; nova škola; O virusima; Prava maloljetnika; o životinjama; Anime; Kako bi se mi poslovali kako da budemo uspješniji; Obiteljsko nasilje, mentalne bolesti i slično.*

U posljednjem su pitanju evaluacije korisnici imali priliku dati svoj **komentar/e na cjelokupni projekt**. Neki su od istih bili: *Nemam; Sve mi je bilo zanimljivo; sve mi se sviđalo; Sve je bilo super; Sve mi je bilo super a i najviše mi se sviđa to što smo razgovarali o svačemu; Odličan.*

Ovdje želimo dodati kako je jedna **evaluacija tijekom trajanja provedbe projekta napravljena i izvan Centra**, a provele su je studentice psihologije Lucija Biberović, Noemi Kožić, Sanja Lješćak i Ivana Pejić, u sklopu Kolegija: Primijenjena socijalna psihologija na studiju psihologije na Filozofskom fakultetu u Osijeku. U nastavku teksta donosimo njihov zaključak.

U sklopu evaluacije projekta Legosi imaju stav ispitani su korisnici uključeni u projekt i volonteri. Svoje mišljenje, stavove i prijedloge su imali prilike izraziti putem Upitnika emocionalne i socijalne dobrobiti i Upitnika zadovoljstva volontera. Rezultati su pokazali da su djeca i volonteri generalno zadovoljni dosadašnjim iskustvom na projektu te da projekt ostvaruje svoj cilj. Korisnici uključeni u projekt su istaknuli da im se projekt sviđa te su rezultati Upitnika emocionalne i socijalne dobrobiti pokazali da korisnici imaju koristi od projekta te da sudjelovanje u njemu povoljno utječe na njihovu socijalnu i emocionalnu dobrobit. Većina korisnika je napisala da im se sviđa sve na projektu, dok su neki napisali i prijedloge za poboljšanje. Većina prijedloga se odnosi na teme radionica te se pokazalo da posebice vole sudjelovati u kreativnim radionicama. Također, naveli su da im se sviđa što razgovaraju te što mogu izraziti svoje mišljenje, što je i cilj projekta. Volonteri su većinom zadovoljni dosadašnjim volontiranjem te su kao najveće prednosti projekta istaknuli druženje i interakciju s djecom te uključivanje djece u donošenje odluka,

što je ujedno i cilj ovog projekta. Smatraju da na ovaj način pružaju djeci svrhu, interes i motivaciju te da ih potiču na izražavanje vlastitog mišljenja. Osim toga, smatraju da je projekt doprinio njihovom osobnom razvoju. Stekli su i dodatno razvili vještine organizacije i provođenja radionica, improvizacije, komunikacijske vještine te su razvili strpljenje i razumijevanje u radu s djecom. Međutim, volonteri smatraju da na projektu ima prostora za napredak. Kao slabiju stranu projekta su izdvojili organizaciju i komunikaciju između volontera i organizatora projekta te su naveli prijedloge kako poboljšati navedene aspekte. Naveli su da bi bilo dobro unaprijed odrediti strukturu rada i količinu angažmana svakog volontera, unaprijed odrediti teme radionica za svaki mjesec, davati više uputa za provođenje radionica i više povratnih informacija. Primjerice, tablice za upisivanje angažmana volontera bi trebale biti jasnije, teme radionica bi se trebale poslati ranije te bi voditelji projekta i volonteri trebali više komunicirati. Također, volonteri su naveli da bi trebalo više uključiti online ambasadore, budući da je naglasak dosad bio na voditeljima radionica.

Zaključno, projekt Legosi imaju stav je pozitivno utjecao na emocionalnu i socijalnu dobrobit djece – korisnika projekta te im je pomogao u izražavanju vlastitog mišljenja. Također, volonteri su generalno zadovoljni iskustvom volontiranja na projektu. Najviše im se sviđa interakcija s djecom te vještine koje su stekli i razvili tijekom volontiranja, a kao slabiju stranu ističu organizaciju. Stoga je preporuka za daljnji rad uvažiti prijedloge volontera u pogledu organizacije te nastaviti s aspektima koje su korisnici i volonteri istaknuli kao posebno dobre.

Velik kao dijete

Znaš li što ću ja postati
kada odrastem,
za tvoju ljepotu, svijete?

Ja kada odrastem
jako veliki,
ja ću postati dijete.

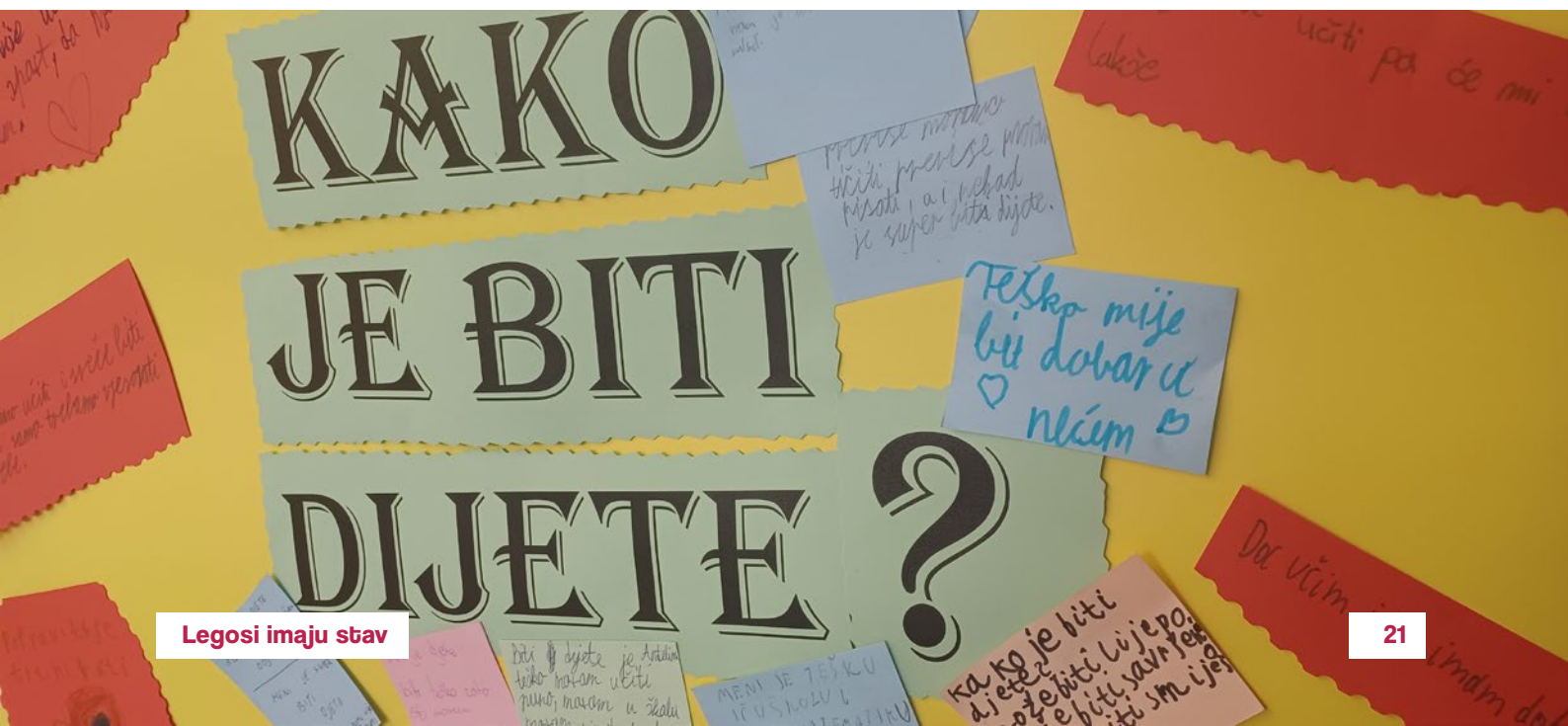
Najljepše je kad odrasteš,
a ostaneš dječji stvor,
pa svi misle da si velik
zato što si profesor.

Što si doktor od imena,
stručnjak za rakete -
a ne znaju da si velik
zato što si dijete.

Možeš biti pilot, rudar...
slavni pisac knjiga -
djetetu je svaki pos'ò
lagan kao igra.

Ma nosio ja u glavi
i sve fakultete,
kad odrastem jako velik,
ja ću ostat' dijete.

(Enes Kišević)

Tko sam ja?

Pojam djetinjstva uglavnom vežemo uz obitelj, miris toplih obroka, proslave rođendana i blagdana, smijeh i ciku; kao bezbrižan period života ispunjen igrom; no dogodile su se brojne promjene u društvu koje doprinose velikom raskoraku između učestale ideje o djetinjstvu i djetinjstva samog. Ubrzan način života, suvremena tehnologija i nedostatak vremena mijenjaju djetinjstvo te status i značenje djeteta kakvog smo nekad poznavali nestaje. Djeca sve manje borave s članovima obitelji, a sve više vremena u institucijama. Institucije ulaze u dječju svakodnevicu, što znači da odrasli često organiziraju dnevni ritam, dok djeca sve manje vremena provode u slobodnoj igri s vršnjacima. Može se reći kako je vrijeme odrastanja djeteta isplanirano u detalje, često je „kopirano“ dnevnim ritmom odraslih. Takav pristup ne podržava slobodu koja se očituje u dječjoj inicijativi te djeca postaju pasivni korisnici aktivnosti, uglavnom isplaniranih od odraslih osoba. Treba istaknuti da se u posljednje vrijeme u „odraslom“ dijelu javnosti u Hrvatskoj sve više govori o važnosti dječje participacije u različitim područjima djetetova života – pa je tako i ova Publikacija jedan dio pokušaja istog. Poticati pozitivan razvoj djece i mladih podrazumijeva prihvaćanje pozitivnog pogleda na ljudsku prirodu i potencijale što rezultira time da se na mlade gleda kao na resurse koje treba razvijati, a ne kao na probleme koje treba popravljati; dakle, prvenstveno i prvotno je riječ o djetetu.

„Tko sam ja?“ jedno je od brojnih životnih pitanja na koja nije lako dati odgovor – niti djeci, niti odraslima, kolikogod „Veliki i Mali“ bili. Nekad

nam se čini da odgovora nema, a istovremeno, odgovora je puno: ja sam dijete, ja sam sin/kćer, učenik, brat/sestra, prijatelj, dečko/djevojka... Kako bismo upoznali perspektivu djece i mladih, s njima smo na različite načine obradili pitanja „Tko sam ja?“ i „Kako je to biti dijete?“ te ćemo u nastavku, bez daljnjeg uplitanja „odraslih“ prikazati njihova promišljanja.

„Biti dijete može biti lijepo, može biti savršeno, može biti smješno.“

„Biti dijete je dobro zato što imaš obitelj, nemamo posao i ne mučimo se toliko koliko odrasli. Možemo se puno igrati i spavati. Previše moramo učiti, pisati, ali nekad je i super biti dijete, bolje nam je da učimo dok smo mladi.“

„Biti dijete u ovo vrijeme je lagano. Ne radimo fizičke poslove, ljudi nas pune samopouzdanjem više nego ikada, imamo samo predugačke školske dane koji bi trebali biti kraći. Društveni životi su nam super, do sada takve nismo imali. Biti dijete je po meni lagano.“

„Biti dijete je u isto vrijeme i dobro i grozno. Dobro je što možeš prije dobiti što želiš, a grozno je to što za nas postoje stroga pravila, pogotovo u školi. Ne smijemo izaći van kada hoćemo, ne smijemo izaći van sa hranom, nemamo dovoljno slobodnog vremena. Najbolje bi bilo kada ne bi bilo škole jer bi tada bili puno sretniji.“

„Teško je biti dijete. Moraš učiti, nemaš puno vremena za neke svoje potrebe. A sa druge strane, moraš imati na pameti da učiš kako bi kada odrasteš mogao osigurati kruh i potrebe za djecu i za sebe. Jasno je da ljudi misle da je lagano biti dijete, dobro, malo i je; ali opet imaš svoju školu koja je teška. Ja mislim da dijete zaslužuje bolje školovanje.“

„Kako je to biti dijete? Neke loše strane: nemaš pravo glasa (ponekad), ne shvaćaju te ljudi ozbiljno, pametovanje („kad sam ja bio tvojih godina), čekanje punoljetnosti, govorenje što ćeš sa životom, podcjenjivanje, nedovoljno slobode. Neke dobre strane: nema škole, nema obveza, glupiraš se koliko hoćeš, minimalno si kući.“

„Dijete je baš dobro biti zato što imamo sve što poželimo i imamo dobre roditelje koji nas maze i paze. Dobro je biti dijete zato što možeš sve raditi i možeš dobiti što želiš. Dijete je dobro biti pošto ideš svagdje s roditeljima. U mome djetinjstvu ima puno toga, na primjer: igre, vike, glazbe, i tako... Puno sam puta rekla da je dosadno biti dijete, ali ipak – nije, puno toga mogu naučiti od drugih. Dijete se čini teško biti, ali nije, kad si dijete, ti sve voliš raditi, a pogotovo se igrati s prijateljima. Kada si dijete dobivaš više od drugih stvari, pogotovo igračke, svako dijete voli igračke. Dijete je dobro biti. Budi dobar prema njima kao što su oni prema tebi.“

„Biti dijete je teško, moram puno učiti, moram ići u školu, moram pisati testove, meni je teško ići u školu i pisati matematiku... i teško je biti dobar u nekim stvarima. Teško mi je biti dobar u nečemu.“

„Kada sam bio mladi, bilo mi je lagano, odem u školu i kada se vratim igram se cijeli dan, i ne moram ništa raditi. Ali dok odrastemo postaje teže jer se moramo više fokusirati na rad i školu, a nemamo vremena za igru. Većina starije djece više izlazi van u kafić nego na igru, npr. na neki sport. Biti dijete ima i svoje mane, kao na primjer, nitko vas ne shvaća ozbiljno, ne žele tvoje mišljenje. Djeca moraju slušati starije i to je ok, ali drugu djecu koja tvrde da su stariji godinu, dvije baš i ne. Nije lako biti dijete, a nije ni lako biti odrastao.“

„Biti dijete je lako, dijete ne mora ništa raditi, samo ići u školu i pomoći mami. Dijete ne mora da se diže toliko rano, a odrasli moraju da se dižu jako rano zbog posla. Dijete se može jako na brzinu promijeniti, neka djeca imaju jako loša ponašanja, a neka djeca dobra ponašanja. Dijete ne mora da vozi auto i troši na gorivo, neka djeca znaju biti lijena, biti mamina maza. Dijete može biti jako mamina maza i znati se tužiti i plakati za svaku sitnicu. Ponekad i mislim da dijete nije biti lako, naravno da pitamo mamu za novac i pitamo smijemo li van s prijateljima.“

„Biti dijete je zabavno i zanimljivo. Volim što svake godine mogu ići na more i što i dalje mogu raditi gluposti. Zadovoljna sam onim što imam, ali voljela bi da nam odrasli ne brane da jedemo slatkiše i da ih možemo pojesti kada hoćemo. Voljela bi da možemo duže ostajati vani i da škola kraće traje. Voljela bi da svi imamo svoje mobitele i kompjutore. Mislim da se neke stvari u školi mogu promijeniti i da bi se morali više skupiti i reći što mislimo.“

„Ja kao dijete se nekada osjećam odbačeno, ali mi je i super biti dijete jer imam puno više vremena za živjeti.“

Zaključci djece i mladih

Pred sami kraj će se istaknuti zaključci koje su naši Legosi donijeli na kraju svakog Vijeća mladih. Teme mjesečnih radionica, razgovora, aktivnosti ovog projekta kao i samih Vijeća mladih su upravo polazile od same djece – svakog mjeseca bi predlagali temu za sljedeći mjesec, a onda je svatko putem upitnika označio onu željenu! Valja napomenuti da su i zaključke u nastavku donosila sama djeca te da ih se poticalo i vodilo da to čine uvažavajući prava svakoga na svoje mišljenje te poštujući međusobne razlike, interese i želje.

Bilo bi fora ovdje dodati koliko radionica je provedeno ukupno, koliko djece i volontera je sudjelovalo

Što naši Legosi kažu o slobodnom provođenju vremena?

- Svi su se složili da bi se htjeli više družiti, htjeli bi se vidjeti uživo i da bi htjeli praviti palačinke.
- Različiti su načini provođenja slobodnog vremena – ovisi o željama i interesima pojedinca.

- Legosi najviše vole svoje slobodno vrijeme provoditi s prijateljima.
- U nekim gradovima nedostaju bazeni kako bi se mogli obavljati sportovi u vodi.
- Legosi bi htjeli da klizalište bude duže postavljeno.
- Legosi bi htjeli više sprava na igralištima, više igrališta, skate parkova i klubova.
- Djeca bi trebala više vremena provoditi s roditeljima i igrati s njima društvene igre.
- Legosi smatraju da bi djeca tek od 15-te godine trebala biti na mobitelima.
- Legosi su shvatili da im je teže spavati zbog igrice te su zaključili da ne bi trebali igrati igrice poslije 19h.
- U slobodno vrijeme žele naučiti nešto novo i upoznati nove kulture.

Što naši Legosi kažu o sportu?

- U zdravom tijelu, zdrav duh!
- Sport je dobar za fizičko i mentalno zdravlje, povećava kognitivne sposobnosti.
- Osobe se bolje osjećaju kada se bave sportom.
- Treba jedan dio svakog dana odvojiti za sportsku aktivnost.
- Za vrijeme puberteta, mladi prestaju sa sportskim aktivnostima.

- Treba više sportskih aktivnosti uvesti u školu.
- Ljepše je kada se u sportu ne mora natjecati.
- Sport je dobar jer se družimo s prijateljima.
- Bolje je biti vani, nego na zagušljivom zraku.
- Barem jednom tjedno bi se trebale održavati radionice, ali opet – ne prečesto, jer je mora učiti!
- Bilo bi super da postoji olimpijsko natjecanje u školama.

Što naši Legosi kažu o igranju igrica?

- Igranje igrica ima svoje prednosti, ali i nedostatke, ali ono što je najbitnije je smanjivanje nedostataka uz pomoć samokontrole.
- Prednosti igrica su razvijanje bolje koordinacije, kreativnosti, strateškog razmišljanja, bolje koncentracije; ali, nedostaci su pružanje pogrešne predodžbe o stvarnom životu, davanje osobnih informacija, rizik od razvijanja ovisnosti, nasilje u video igricama kao i nasilje tijekom igranja igrica.
- Važno je paziti na način komunikacije tijekom igrica.

Što naši Legosi kažu o kuhinji?

Ova aktivnost je bila posebna jer smo se svi okupili na tribini u prirodi i kuhali. Naši Legosi su zaključili da su bolji od Gordon Rameseya!

- Najbolje je kuhati po receptu zbog namirnica – bit će ih dovoljno zbog prethodne pripreme!
- Kuhanje služi i upoznavanju novih kultura.
- Najbolje bi bilo da se kulinarske radionice održavaju barem jednom mjesečno.

Što Legosi kažu o učenju?

Legosi su se upoznali s različitim strategijama učenja, ispunjavali upitnike za samoprocjenu stilova učenja, izrađivali dnevne i tjedne planove učenja i slično.

- Važno je otkriti koji stil učenja nam najviše odgovara i uvježbati njenu primjenu.
- Učenje može biti zabavno i ne mora biti mučenje!
- Treba naučiti kako najbolje učiti!

Što naši Legosi kažu o odnosu prema životinjama?

Legosima je ova tema posebno draga jer su razgovarali o svojim kućnim ljubimcima.

- Ljudi se trebaju ponašati humano i odgovorno prema svim životinjama.

Što naši Legosi kažu o ovisnostima?

- Nije lako biti jedini u društvu koji će se oduprijeti vršnjačkom pritisku – iako nije lako, moguće je.
- Buduće posljedice su veće od trenutnog zadovoljstva.
- Najbitnija je kontrola, a veliku ulogu igraju i roditelji.
- Nema dobrih razloga da osoba bude ovisnik.
- Puno novaca je potrebno za održavanje ovisnosti.
- Sa 1 kutijom cigareta mogu se kupiti korisne stvari (npr. hrana), sa 200 možemo priuštiti čak godišnji odmor.
- Umjesto provođenja vremena za ekranima, možemo vrijeme iskoristiti za korisnije aktivnosti.
- Nova vrsta droge u školi (snus), može se kupiti na tisku.
- Najbolje je pričati o ovisnostima tijekom odrastanja.
- Razlog zašto ljudi postaju ovisnici: najčešće pokušavaju pobjeći od stvarnosti, no to je kratkotrajni užitak.

Što naši Legosi kažu o prijateljstvu?

- U prijateljima cijenimo iskrenost, pristojnost, potporu, vjernost, razigranost i povjerljivost.
- S prijateljima se igramo, družimo, pomažemo im, pričamo s njima.
- Prijateljstvo je jedna od najvažnijih stvari u životu.
- Osoba koja nema prijatelje nije baš vesela.
- U ljudima treba uvijek tražiti ono dobro jer ipak svi mi imamo mane.
- Prijatelje možemo pronaći svugdje.
- Prijateljstvo se može spasiti i ako se sruši povjerenje.
- Bolje je imati jednog pravog, nego sto lažnih prijatelja.
- Pravi prijatelji su s nama i u sretnim, i u tužnim trenucima.

Tips & tricks za povećanje participacije djece i mladih

Povećati participaciju djece i mladih moguće je (a i nužno) u svim životnim okruženjima – obitelji, školi, lokalnoj zajednici, slobodnim aktivnostima, ustanovama i institucijama. Od formalnih oblika participacije, propisanih zakonima i javnim dokumentima, do neformalnih oblika participacije u svakodnevnici, djelovanju djece kod svih važnih i „manje važnih“ pitanja; važno je djeci i mladima pružiti i osigurati uvažavajuću atmosferu koju karakterizira otvoreni dijalog. Više je oblika dječje participacije: sudjelovanje, konzultativna participacija, suradnička participacija i participacija koju iniciraju sama djeca.

Odgovori prikupljeni od djece i mladih u sklopu ovog projekta nastali su kroz različite aktivnosti: diskusijom, grupnim radom, individualnim radom, kreativnim radom – na način koja su djeca izabrala. Da se djecu često ne informira niti se s njima savjetuje ni u kakvim pitanjima koja se na njih odnose, primjećuju i sama djeca. Djeca u odgovorima upravo isprepliću spomenute oblike participacije te kroz kritiziranje i predlaganje rješenja govore: **tu sam, važno mi je, čuj me.**

- da me pitaju koje predmete želim slušati u školi
- da me pitaju koju hranu želim jesti u školi
- da me pitaju kad da ujutro počinje škola
- da nas nastavnici pozovu na sjednice u školama i pitaju koliko želimo testova pisati u tjednu, koliko će trajati praznici, koliko bi škola trajala dana u tjednu...
- Imaju mogućnost davati prijedloge za aktivnosti na otvorenom.
- ja bih stavila da se u školi ide srijedom i nedjeljom, a da su ostali dani slobodni.
- Da je svijet po mom, bilo bi škole – ali samo 2 dana. Predmeti bi bili po izboru.

- škole bi trajale 4 dana u tjednu da djeca imaju više slobodnog vremena
- da napravimo kutiju za prijedloge i svaki tjedan gledamo što su sve djeca ubacila kao svoj prijedlog aktivnosti. Možda imaju neke želje, ali se srame reći uživo ili pred drugima.
- da samostalno možemo birati aktivnosti u području sportskih radionica
- da napravimo kutiju za želje i ideje korisnika
- da napravimo kutiju za želje i ideje korisnika
- Kupavanje doritosa jednom mjesečno i gledanje odabranog filma
- Raznovrsniji izvori informacija u radionicama, manje poznate činjenice
- Tjednim/mjesečnim online anketama o aktivnostima koje žele u poludnevnom i temama o kojima žele razgovarati u grupi
- Djeca mogu birati film za “movie night” + kokice
- Da crtaju nešto lijepo pa da se to koristi u materijalima
- da svatko može birati jedan dnevni menu u mjesecu
- da svaki tjedan jedan od nas bude DJ i bira glazbu
- Jednom mjesečno se organizira sastanak na kojem djeca imaju glavnu riječ što dodati/promijeniti u ustanovi.
- Ja bi htjela da poludnevni boravak bude od ponedjeljka do nedjelje, cijeli tjedan!
- da sa roditeljima donosimo odluke zajedno
- da me pitaju roditelji želim li se krizmat, a ne da moram jer oni tako kažu
- da dvaput mjesečno možemo imati besplatne grickalice u kinu i da možemo gledati bilo koji film besplatno
- Organizirati dječja vijeća koja bi imala priliku predstaviti na razini grada što želje napraviti/mijenjati

- Organizirati neka javna izlaganja gdje možemo iznositi svoje mišljenje
- Više se aktivirati na društvenim mrežama, javno iznositi svoje mišljenje
- Sudjelovanjem na nekim gradskim izlaganjima, recimo na štandu gdje bi mogli predstaviti za što se zalažemo
- Da nas odrasli pitaju za mišljenje.
- Predlažu gostovanja u vezi tema koja ih zanima.
- Da se ide na više izleta i da djeca biraju gdje
- da ima više biciklističkih staza
- na sastanku bi bila djeca